Prof. Tuula Linna

Lakivaliokunnalle

Lausunto HE 216/2022 vp

laiksi ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Kiitän lakivaliokuntaa tilaisuudesta saada lausua otsikkoasiassa ja totean kunnioittaen seuraavaa.

Nähdäkseni suojaosuuden korottaminen on liian kaavamainen keino ottaa huomioon kansalaisten kiristyvä taloustilanne. Ei ole perusteltavissa, että myös hyvätuloiset velalliset saavat huomattavan helpotuksen ulosotossa. Esimerkiksi 4 500 euron nettotuloa ansaitsevan velallisen velkojat saisivat n. 320 euroa vähemmän kertymää kuukaudessa. Velkojien saatavat ovat osa heidän omaisuuden suojaansa. Osa velkojista on itsekin taloudellisesti heikossa asemassa (kuten rikosten uhrit ja muut vahingonkorvauksia perivät), ja kiristyvä taloustilanne tuntuu myös heidän kukkarossaan. Ei voida mitenkään perustella sitä, että he saisivat yhtäkkiä satoja euroja vähemmän kertymää.

Viime aikaisia ulosoton esityksiä on vaivannut koordinoimattomuus. Vasta hetki sitten eduskunnalle on annettu esitys velallisille myönnettävistä helpotuksista. Nähdäkseni puheena olevasta esityksestä (HE 216/2022 vp) puuttuu jakso ”Suhde muihin esityksiin - Esityksen riippuvuus muista esityksistä”. Mikä on esityksen HE 142/2022 vp ja tämän esityksen yhteisvaikutus? Esitys HE 142/2022 vp mainitaan kerran ohimennen (ja toisen kerran lausunnonantajaa siteerattaessa).

Velallisen suojaosuuden ja takuueläkkeen vertaaminen perustuu väärinymmärrykseen. Takuueläke on eläkkeen saajalle jäävä rahamäärä. Suojaosuus on sen sijaan suojaosuus laskennallinen määre, joka ei koskaan ole se summa, joka jää ulosottovelalliselle käyttöön vaan ulosottovelallinen saa aina 1/3:n suojaosuuden ylittävästä tulon määrästä sekä pitkittyneen ulosoton tapauksessa vapaakuukausia. Lisäksi eläkeläisten ja muiden asumistukijärjestelmät saattavat olla erilaisia. Suojaosuuden ja takuueläkkeen vertaaminen ”paljaina lukuina” ei ole perusteltua, koska luvut eivät ole vertailukelpoisia.

Vaikka voidaan esittää kysymys siitä, onko velkojien vai yhteiskunnan asia lieventää kotitalouksien kiristyvästä taloustilanteesta koituvaa ahdinkoa, en sinällään vastusta väliaikaista helpotusta pienituloisille velallisille. Samalla kuitenkin totean sen vaaran, että ulosoton ulkopuolelle jääminen kerryttää helposti velkamäärää niin suureksi, että pelkkä tulon ulosmittaus ei riitä, vaan joudutaan realisoimaan esimerkiksi asunto. Lisäksi suojaosuuden nostaminen johtaa niiden pienituloisten luottokelvottomuuteen, jotka jäävät ulosottomahdollisuuden ulkopuolelle.

Itse pitäisin mahdollisena kahta keinoa helpottaa väliaikaisesti velallisten tilannetta:

1) **Jätetään ulosmittaamatta ½ tai 2/3 suojaosuuden ylittävästä tulon osasta.**
2) **Ryhdytään antamaan vapaakuukausia jo ensimmäisenä ulosmittausvuotena.**

Jos velallisen nettotulot ovat esimerkiksi 1.200 euroa ja suojaosuus on nykyinen 23,20 euroa velallisen itsensä osalta ja 8,34 euroa päivässä velallisen elatuksen varassa olevalta, on velallisen suojaosuus kuukaudessa 946,20 euroa. Tällöin velallinen saa pitää itsellään 946,20 + 84,60 (1/3 suojaosuuden ylittävästä tulon osasta) = velalliselle jää käyttöön **1.030,80**. Ulosmittaukseen menee 169,20 euroa/kk.

Jos velallinen saisi pitää puolet suojaosuuden ylittävästä palkan määrästä, velalliselle jäisi 946,20 + 126,90 = **1.073,10**. Ulosmittaukseen menisi 126,90 euroa/kk.

Jos velallinen saisi pitää 2/3:n suojaosuuden ylittävästä palkasta, velalliselle jäisi 946,20 + 169,20 = **1.115,40**. Tällöin ulosmittaukseen menisi 84,80 euroa/kk.

Asetuksella säädetty kertymän vähimmäismäärä on 40 euroa (UK 4:17 ja UMenA, 1322/2007, 10 §).

Toinen mahdollisuus helpottaa väliaikaisesti ulosottoa olisi se, että tulorajaulosmittauksessa velalliselle voitaisiin antaa vapaakuukausia jo ensimmäisenä ulosottovuotena. Tämä keino on myös mahdollista yhdistää edellä mainittuun tulorajaulosmittauksen lievennykseen. Tällöin velallisen käyttöön kuukausittain jäävä summa olisi suojaosuus + osa sen ylittävästä määrästä (1/3, ½ tai 2/3) + vapaakausien tuoma helpotus kuukautta kohden laskettuna.

Yksi mahdollisuus tehostaa pienituloisten ulosmittausta on lisäksi se, että valtio luopuu taulukkomaksusta tulorajaulosmittauksessa. Tällöin velallisen velka lyhentyy nykyistä tehokkaammin ilman, että velallisen käyttöön jäävä määrä pienentyy.

LA 38/2022 vp Lakialoite laiksi ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta

Ks. edellä. Aloitteessa kiinnitetään huomiota työteon kannustukseen. Ulosottokaaren 4:51 a :ssä (60/2018) otetaan huomioon ulosmittauksen lykkäyksen muodossa kannustus työllistymiseen.

LA 88/2020 vp Lakialoite laiksi ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta

Ks. edellä.

Helsingissä 25.10.2022

Tuula Linna

Prosessioikeuden professori
Helsingin yliopisto
tuula.linna@helsinki.fi
050 311 93 50